

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОЦІНКИ МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Рогозян Ю.С., Бурбело С.О.

Луганська філія Інституту економіко-правових досліджень
Національної академії наук України

У статті розглянуто характеристики методичного забезпечення оцінки міжрегіонального забезпечення: напрями, принципи, етапи, показники оцінки, аналітичні процедури, критерії, параметри, головна мета і завдання міжрегіонального співробітництва.

Ключові слова: міжрегіональне співробітництво, оцінка, характеристики, методичне забезпечення.

Постановка проблеми. Сучасний стан міжрегіональних зв'язків дозволяє виокремлювати міжрегіональне співробітництво як важливу та стратегічну складову, без якої існування та розвиток регіонів стає неможливим. В Європейському союзі розвиток міжрегіонального співробітництва допомагає досягненню гармонійного територіального розвитку, який впливає також на темпи економічного розвитку країн і територій, усунення відмінностей в доходах. Дослідження процесу міжрегіонального співробітництва ускладнюється практичними ситуаціями, які часто носять типовий характер і тому потребують розробки загальних характеристики методичного забезпечення оцінки міжрегіонального співробітництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питання міжрегіонального співробітництва присвячені праці таких відомих вітчизняних науковців, як Саприки В.А., Межевич Н.М., Радвілавічюс Ш.Д., Павлової К.В. Мікули Н.А., Толкачова В.В., Петкової Л.О., Пили В. І., Терещенко Т.В., Долішнього М.І., Сторонянської І.В., Гончаренко Н.І., Ханов О.В., Шуба М.В., Голікова А.П. та ін. [1-8]. Науковці наполягають, що для аналізу міжрегіональних зв'язків важливим питанням є формування методичного забезпечення оцінки міжрегіонального співробітництва, що є вкрай вирішальним для ефективного розвитку багатьох регіонів України

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на досить велику кількість наукових праць сучасні проблеми міжрегіонального співробітництва потребують розвитку методичного забезпечення оцінки міжрегіонального співробітництва через визначення його характеристик.

Мета статті. Головною метою дослідження є визначення характеристик методичного забезпечення оцінки міжрегіонального співробітництва.

Виклад основного матеріалу. Такі науковці як: Ш. Радвілавічюс і Н. Межевич, К. Павлов, І. Андреева відзначають, що при оцінці міжрегіонального співробітництва важливо пам'ятати про його різні напрями: загальна оцінка впливу міжрегіонального співробітництва на соціально-економічний розвиток території; оцінка програм двостороннього співробітництва; оцінка конкретних проектів, тощо [1, с. 14]. І взагалі оцінка міжрегіонального співробітництва це насамперед систематизоване дослідження ситуації щодо реалізації міжрегіональних програм соціально-економічного співробітництва чи його результатів [2, с. 27].

Усі науковці визначають кілька видів оцінки: базова оцінка, оцінка процесу та оцінка впливу, але побудова методичного забезпечення оцінки міжрегіонального співробітництва повинна ґрунтуватися на принципах:

принцип наукової обґрунтованості (розробка та вдосконалення системи оцінки міжрегіонального співробітництва з урахуванням досягнень сучасної теорії, апробації нових інструментів оцінки отриманих даних, використання можливостей сучасних інформаційних технологій);

принцип об'єктивності (необхідність відображення в державній інформаційній базі оцінки міжрегіонального співробітництва та реальних умов функціонування господарської системи регіону та факторів, що визначають її стан і перспективи розвитку);

принцип реалістичності (вимагає, щоб система показників, використовуваних для оцінки стану, динаміки і результатів функціонування міжрегіонального співробітництва, могла би бути забезпечена необхідною інформацією);

принцип репрезентативності та адекватності інформаційного забезпечення («настройка» системи оцінки міжрегіонального співробітництва на збір статистично значущих даних, що дозволяють адекватно оцінити досліджувані умови, аналізовані процеси і результати);

принцип цілеспрямованості (передбачає орієнтацію системи оцінки міжрегіонального співробітництва на розвиток інформаційно-аналітичної підтримки процесу прийняття управлінських рішень, пов'язаних з поліпшенням умов і розвитком соціально-економічної системи);

принцип синергичності (налагодженість взаємодії елементів всередині методики оцінки міжрегіонального співробітництва із зовнішнім середовищем);

принцип організаційної єдності процесів оцінки міжрегіонального співробітництва та управління соціально-економічним розвитком регіону (має ґрунтуватися на визначенні цілей і напрямів розвитку регіонів, розробці стратегій управління);

принцип інституціоналізації правового та організаційного забезпечення оцінки міжрегіонального співробітництва (наділення конкретного підрозділу адміністрації прикордонних регіонів спеціальними повноваженнями щодо організації оцінки міжрегіонального співробітництва, аналізу його результатів та їх доведення до органів, уповноважених приймати управлінські рішення, пов'язані з плануванням і регулюванням функціонування соціально-економічної системи регіону);

принцип системності та комплексності та ін. [3].

Особливості методичного забезпечення міжрегіонального співробітництва пов'язані з тим, що на кожному етапі розвитку різних систем (екологічних, соціальних, економічних) існують не тільки позитивні, але і негативні тенденції, фактори зовнішнього впливу, які тільки виявити і класифікувати, буває недостатньо, їх слід враховувати у процесі оцінювання. Методичне забезпечення оцінки міжрегіонального співробітництва необхідно розгляда-

ти як систему, функціонування якої включає ряд етапів. До них слід віднести: процес безперервного спостереження, дослідження явищ і подій, формування інформаційної бази управління, контроль за ходом і характером змін об'єкта, оцінку відхилень на основі системи критеріїв (еталонів).

Природно, що методичне забезпечення оцінки міжрегіонального співробітництва передбачає використання системи показників, як відносних так і абсолютних показників. Показники оцінки міжрегіонального співробітництва можуть бути виокремлені в чотири групи. (таблиця 1).

Таблиця 1

Групи показників оцінки міжрегіонального співробітництва

Група	Назва	Показники
Група 1	Економічний та соціальний розвиток	регіональні показники економічного розвитку (ВВП на душу населення, ВРП, доходи, економічні ініціативи); регіональні показники торгівлі (обмін та продажі товарів, попит та пропозиції на ринку товарів та послуг); показники соціального розвитку (зайнятість, показники рівня та якості життя)
Група 2	Рівень кооперації	готовність місцевих партнерів до міжрегіонального співробітництва (огляд показників); екологічні показники (забруднення та якість природних ресурсів); боротьба з транскордонною злочинністю (рівень контрабанди, фальсифікація, прикордонна статистика)
Група 3	Інфраструктура кордону	статистичні показники, що стосуються міжрегіонального транзиту (легкість проходження митних процедур, час очікування, статистика фіто санітарних процедур); рівень інтеграції в галузі управління прикордонними процесами (рівень розвитку спільних процедур, успішність спільних операцій)
Група 4	Залученість населення	можливості співпраці для населення (статистичні показники про питому вагу населення, що бере участь в проектах і програмах); участь громадських організацій у співпраці

Джерело: [4, с. 160-162]

До показників можуть включатися також показники, що відображають необхідність вирішення специфічних завдань, актуальних саме для даного проекту і програм, обумовлених сукупністю конкретних причин і факторів природно-кліматичного, екологічного, соціально-економічного та іншого характеру.

Для оцінки міжрегіонального співробітництва можуть використовуватися такі умовні показники, як охоплення населення, задоволеність цільової групи, ресурсозабезпеченість, доступність процесів ініціації та ін. Варто також зазначити, що показники, отримані за результатами соціологічних досліджень, і показники, пов'язані з економічним розвитком регіону, повинні бути взаємодоповнючими [5, 6].

При проведенні оцінки міжрегіонального співробітництва можуть використовуватися такі аналітичні процедури:

порівняльний аналіз абсолютних і відносних значень статистичних показників, аналіз планованих і фактичних результатів (відсоток відхилення, причини відхилення);

при оцінці результатів діяльності державного органу аналітичні процедури не зводяться лише до

виміру відхилень фактичних значень показників від планових, а передбачають виявлення (ідентифікацію) причин цих відхилень, що надалі має бути враховано і скориговано з проектом (програмою) міжрегіонального співробітництва;

аналіз результативності проектів і програм міжрегіонального співробітництва повинен здійснюватися за допомогою соціологічних інструментів (метод експертного опитування, анкетування населення і т.д.). [7, с. 246-258].

Саме методичне забезпечення оцінки міжрегіонального співробітництва в процесі його використання повинно ґрунтуватися на таких критеріях: облік соціально-економічної та екологічної спрямованості; репрезентативність і охоплення цільової аудиторії; результативність, включаючи контроль і коригування.

Основним критерієм, на погляд автора, є критерій результативності, який може бути оцінений за такими параметрами:

результат у формі соціального ефекту від впровадження проекту або програми міжрегіонального співробітництва;

результат у формі товарів (послуг), створених у процесі реалізації міжрегіонального співробітництва; результат у формі інформованості населення міжрегіональних територій;

результат у короткостроковій і довгостроковій перспективі;

результат у формі взаємодії учасників міжрегіонального співробітництва [8, с. 132].

Головною метою методичне забезпечення оцінки міжрегіонального співробітництва є забезпечення органів державної влади та місцевого самоврядування необхідною і достовірною інформацією, яка адекватно відображала би найбільш значущі параметри соціально-економічної системи регіонів, а також ефективності реалізації міжрегіональних програм. Така інформація є основою для прийняття рішень, що забезпечують реалізацію всього комплексу функцій управління (прогнозування, планування, організація, контроль) [9, с. 201].

Рис. 1. Характеристики методичного забезпечення оцінки міжрегіонального співробітництва (МЗОМС)

Джерело: розроблено автором

Завданнями методичне забезпечення оцінки міжрегіонального співробітництва є: надання об'єктивної та повної інформації про фактори (при-

чини) неефективної діяльності з метою прийняття управлінських рішень, спрямованих на підвищення ефективності та результативності міжрегіонального співробітництва, поліпшення використання ресурсів та інших необхідних організаційних змін; надання громадськості, вищому органу виконавчої та законодавчої влади, а також при необхідності іншим державним органам, можливості отримання об'єктивної та повної інформації про ступінь ефективності та результативності діяльності основних учасників міжрегіонального співробітництва.

Отже, сучасне методичне забезпечення оцінки міжрегіонального забезпечення має наступні характеристики: напрями міжрегіонального співробітництва, принципи, етапи, показники оцінки міжрегіонального співробітництва, аналітичні процедури, критерії, параметри, головна мета і завдання методичного забезпечення оцінки міжрегіонального співробітництва, рис. 1.

Висновки та пропозиції. Таким чином, до характеристик методичного забезпечення оцінки міжрегіонального співробітництва слід віднести напрями міжрегіонального співробітництва, принципи, етапи, показники оцінки міжрегіонального співробітництва, аналітичні процедури, критерії, параметри, головна мета і завдання методичного забезпечення оцінки міжрегіонального співробітництва, які дозволяють не тільки оцінити його існуючий рівень і стан, але й визначити важливий реальний інструмент для подальшого розвитку території та формування єдиного простору з рішенням життєво важливих проблем.

Щодо подальших досліджень, то вони мають бути спрямовані на використання визначених характеристик методичного забезпечення задля проведення практичної оцінки результатів міжрегіонального співробітництва на прикладі конкретних регіонів України.

Список літератури:

1. Межевич Н. М., Радвілавічюс Ш. Роль міжрегіонального співробітництва в двосторонніх і регіональних програмах економічного розвитку. – [Http://www.norden.org](http://www.norden.org)
2. Управление инновационным развитием региона: монография / Под ред. К. В. Павлова. – Н. Новгород: НИМБ, 2008. – 288 с.
3. European Neighbourhood & Partnership Instrument. – [Http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/enpi_crossborder_cooperation_strategy_paper_en.pdf](http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/enpi_crossborder_cooperation_strategy_paper_en.pdf)
4. Саприка В. А. Принципи методики вивчення управління соціально-економічними проектами та програмами міжрегіонального співробітництва в умовах прикордонного регіону // Матеріали міжнародної конференції «Україна в системі світових економічних процесів». – Харків: МСУ, 2009. – С. 160-162.
5. Мікула Н. А., Толкованов В. В. Міжрегіональне співробітництво. – Київ, видавництво «Крамар», – 2011. – 259 с.
6. Петкова Л. О. Економічне зростання в Україні: регіональний вимір / Л. О. Петкова – Черкаси: ЧДТУ, 2009. – 271 с.
7. Пила В. І., Терещенко Т. В. Новітні стратегії розвитку транскордонного співробітництва в Україні // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Регіональні політика в Україні: сучасні форми та методи реалізації (Збірник наукових праць). Вип. 2(52) / НАН України. Ін-т регіональних досліджень. Редкол.: відп. ред. акад. НАН України М. І. Долішній. – Львів, 2005. – С. 246-258.
8. Сторонянська І. В. Міжрегіональні інтеграційні процеси в Україні: Тенденції та перспективи розвитку / І. В. Сторонянська. – Львів: ІРД НАН України, 2009. – 392 с.
9. Українсько-російське транскордонне співробітництво: сучасний стан і перспективи: монографія / Н. І. Гончаренко, О. В. Ханова, М. В. Шуба та ін. / За ред. проф. А. П. Голікова. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. – 236 с.

Рогозян Ю.С., Бурбело С.О.

Луганский филиал Института экономико-правовых исследований
Национальной академии наук Украины

МЕТОДИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ОЦЕНКИ МЕЖРЕГИОНАЛЬНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

Аннотация

В статье рассмотрены характеристики методического обеспечения оценки межрегионального обеспечения: направления, принципы, этапы, показатели оценки, аналитические процедуры, критерии, параметры, цель и задание межрегионального сотрудничества.

Ключевые слова: межрегиональное сотрудничество, оценка, характеристики, методическое обеспечение.

Rogozyan J.S., Burbelo S.O.

Lugansk branch Economic and Legal Institute Research
of the National Academy of Sciences of Ukraine

METHODICAL MAINTENANCE OF THE INTERREGIONAL COOPERATION'S ASSESSMENT

Summary

In the article the descriptions of the methodical estimation providing of the interregional providing are considered: the directions, principles, stages, indexes of estimation, analytical procedures, criteria, parameters, purpose and task of interregional collaboration.

Keywords: interregional collaboration, estimation, descriptions, methodical providing